

Romano hangos

ROMSKÝ HLAS • ČTRNÁCTIDENÍK ROMŮ V ČESKÉ REPUBLICE • ROČNÍK 25 • ČÍSLO 2 • VYŠLO 11. DUBNA 2023

CENA 24 KČ

Třetí místo v literární soutěži
Janko Horváth získala
povídka Pavlína Bobkové
Neodňatelnost svobody
strana 3

Anketa:
Co pro vás znamená
Mezinárodní den
Romů?

strana 3

Irena Eliášová:
Svátek všech Romů...
/Baro d'ives savore
Romenge...

strana 4 a 5

ZPRÁVY

Mezinárodní den Romů je oslavou romipen

PRAHA – Vládní zmocněnkyně pro záležitosti romské menšiny, Lucie Fuková, vyzvala k oslavě Mezinárodního dne Romů, který se slaví v sobotu 8. dubna, a zdůraznila, že vzdělání je klíčové pro zlepšení postavení romské menšiny a pro vzájemné soužití. Fuková ocenila iniciativu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, které rozesílá materiály do škol, aby se zařadily do vyučování a podpořilo se tak interkulturní vzdělávání. Fuková také zdůraznila, že poznávání různých kultur, včetně té romské, je přínosné pro všechny děti a pomáhá vzájemnému porozumění.

PRAHA – Živnostníci, drobní zaměstnavatelé a firmy, kteří mají dluhy na sociálních odvodech, by mohli letos od července do konce listopadu dostat šanci na jejich snadnější vyrovnání. Při splacení dlužného pojistného by jim sociální správa odpustila penále a exekuční náklady. Úhrada by byla možná i ve splátkách. Předpokládá to vládní návrh zákona, který v dnešním úvodním kole podpořila Sněmovna. Nyní jej posoudí ve zkrácené lhůtě sociální výbor. Prominutí penále a dalších nákladů by se mohlo podle podkladů týkat statisíců osob, informuje ROMEA.cz

foto: Attila Racek

Letos si již tradičně připomeneme naši historii, kulturu a existenci Romů. Jde o svátek, který postupem času nabývá na významu.

V devadesátých letech se osmý duben stal mezinárodní záležitostí. Je to den, který oslavuje romskou kulturu a rozšiřuje povědomí o problé-

mech, kterým Romové čelí.

Vznik MDR má i svou historii, kterou si dovolím stručně přiblížit: Samotný Mezinárodní den Romů

byl ustaven v roce 1990 ve Varšavě, kde se konal čtvrtý kongres Mezi-

Pokračování na str. 2

David Tišer: Na první ročník se prostě nezapomíná

Rozhovor na téma Mezinárodní den Romů. David Tišer vám v rozhovoru přiblíží, jaké byly první ročníky Mezinárodního dne Romů a také se dočtete zajímavé informace, jak se společnost ARA ART postupně zdokonalovala.

Ahoj, Davide, vzpomeneš si na vůbec první ročník, kdy jste pořádali s ARA ART oslavy k Mezinárodnímu dni Romů?

Ahoj, Veroniko. Vzpomínám si na první ročník velmi živě. Na první ročník se jednoduše nezapomíná. (směje se) Byl to jeden z nejtěžších a zároveň nejkrásnějších ročníků.

Už je to devět let, co připravujete program, který se každým rokem zlepšuje a dosahuje velkých úspěchů a návštěvnosti. Kdo všechno z romských hudebníků, zpěváků a tanečních souborů na dni Romů vystupoval? Vybavíš si názvy kapel a interpretů?

Pokračování na str. 7

Co pro mě znamená Mezinárodní den Romů

Otázka, na kterou řada Romů odpoví podobně. Sváteční událost, která je co nevidět za dveřmi a brzy nás všechny její krásy navštíví. Den Romů je pro mnohé z nás velká připomínka naší identity, která se slaví celosvětově, a to bohatým kulturním programem. Naše tradice a náš romský původ je to, co nás spojuje, ať už žijeme v malém městě, velkoměstě nebo na druhé straně zeměkoule. Ať jsme chudí, bohatí, slavní, nebo se o nás neví. Jsme tu, narodili jsme se, máme svoje zvyky, kulturní dědictví, svůj pohled a životní hodnoty. Skrze tento svátek, kdy se Romové na chvíli zastaví a mohou otevřeně lidem ukázat svoji pozitivní stránku, se můžeme všichni sjednotit. Už nemusíme bojovat, kritizovat, oddělovat. Ale jednoduše prostě být spolu. Můžeme tvořit společně a jednoduše, radovat se z pouhých maličkostí a z nespočtu životních příběhů. Mezinárodní den Romů dává prostor ke sdílení kultury a harmonie. Vnímám ho jako hluboký prožitek. Ráda se vracím do vzpomínek, kdy jsem organizovala Mezinárodní den Romů v našem městě a ráda vzpomínám i na to, jak jsem v rámci pražských programů vystupovala na prknech divadla Archa společně s dalšími romskými umělci. Tolik radosti, hudby, spolupráce na jednom místě. V každém z nás je kus romského svátku.

V rámci oslav a příprav Mezinárodního dne Romů bychom neměli zapomínat na mladou generaci, která v dnešní době bojuje se svým rozpolceným romstvím. A zaměřit se i na ně, dát jim šanci se zviditelnit a možnost se projevit, a to v různých oblastech. Jsou mezi námi mladí Romové, kteří neznají smysl tohoto svátku a myslí si, že den Romů se točí jen kolem hudby a tance. Mladé romské generaci by měl Den Romů přinést poselství, na které nikdy nezapomenou. Den Romů by jim měl dát prostor, aby se mohli stát aktivními ve svých městech a okolí. Měli by si ho užít v dobrodružství a nalézt přitom svoji romskou hrdost. My jako organizátoři bychom jim měli naslouchat s otevřenou myslí, nepochybňovat jejich talent a povzbudit je v tom. Všichni jsme nakonec jen umělci a den Romů je příležitostí náš umělecký talent zviditelnit. Nezapomínat, kým jsme a jaké máme sny, může být pro ně právě to poselství.

Přála bych všem Romům, vám, čtenářům, ať jsme všichni jednotní a vytrvale konáme dobro. Ať se naše mezilidské vztahy zlepší a šíříme všude lásku a naději. Protože díky svému chování měníme to, co je špatné. Přála bych si, abychom byli víc a víc moudřejší a dál rostli a učili se hledat, co jsme ztratili. V jednotě je síla. Budme proto spolu a oslavujeme náš svátek s láskou. Aven saste savore Roma! O Del tumenca. **Veronika Kačová**

Mezinárodní den Romů je...

Dokončení ze str. 1

národní romské unie (International Romani Union – IRU). Má připomínat den, kdy se oficiálně zpečetila mezinárodní spolupráce Romů, kdy romské hnutí dostalo mezinárodní a politicko-společenský rozměr. Při této příležitosti si mají účastníci oslav každoročně připomenout společný původ, jazyk, sjednocení a spolupráci. Oslavy probíhají také na počest prvního mezinárodního setkání romských představitelů, které se uskutečnilo právě 8. dubna 1971 poblíž Londýna. První kongres se uskutečnil především díky iniciativě Slobodana Berberskeho, Jána Cibuly, Juana de Dios Ramirez Heredii, Grattana Puxona a Vanko Roudy. Oficiálních účastníků kongresu byly asi tři desítky, ale celkem se kongresu zúčastnilo mnohem více Romů. Delegáti na tomto místě také společně schválili oficiální označení Rom místo Cikán.

V této souvislosti šlo také o podporu romipen (v překladu romství), které se pojí s identitou Romů a jejich kulturním odkazem. V minulosti byl prostor pro jeho uchování značně omezen, dnes se zdá situace lepší. Přesto je prostor pro kulturu této menšiny stále nedostatečný. Oslavy MDR probíhají po celém světě, kde Romové žijí. V České republice se připojuje k oslavám více měst. Organizace a spolky, jež pořádají oslavy, odvádí skvělou práci, která je společensky prospěšná. V minulém roce přišlo přání k našemu MDR i od některých politiků

včetně pana premiéra Fialy. V tento den vyvěšují některé veřejné instituce naši romskou vlajku.

Jistě vedle oslav nelze zapomínat ani na záležitosti týkající se Romů, které se stále nemění. Jako příklad můžeme uvést segregaci romských dětí ve školách. Ačkoliv mluvíme od roku 2016 o inkluzi, segregované školy v České republice stále existují. Nemění se bohužel ani protiromské postoje ve společnosti, o to hůře, přichází-li z řad politiků, které volí i Romové. V 90. letech probíhaly oslavy MDR spíše na úrovni konferencí a seminářů, které se věnovaly klíčovým tématům na podporu integrace. Poslední roky převládají zejména oslavy, prezentace

romských umělců, klíčových projektů a aktivit. Vše je samozřejmě dobře. Nicméně si říkám, že bychom neměli přestat i věcně a odborně diskutovat. Stále přehlížená témata, přitom společensky velmi důležitá, mohou být při oslavách Mezinárodního dne Romů připomínána. Snaha upozorňovat a vyvolávat diskusi marná není.

Závěrem chci poděkovat všem tvůrcům oslav svátku Romů, kteří se každoročně podílí na jejich přípravách a snaží se, aby proběhly reprezentativně a důstojně.

Romale, Romňale, šukar lumakero romano d'ives. Aven saste the bachtale!

Tomáš Ščuka

Vakeriben pro tema Maškarthemutno romano d'ives

O David Tišer tumenge andro vakeriben phenela, save ehas perše berša andro Maškarthemutno romano d'ives, the tiž tumen doginena zaujimava informaciji, sar e spoječnosť ARAART baruvelas.

Servus, David, leperes tuke pro peršo berš, kana kerelas ARAART mulatišagos andro Maškarthemutno romano d'ives?

Servus, Veroniko. Leperav mange pro peršo berš but lačhes. Pro peršo berš pes lokes napobisterel. *(asal)* Ehas oda jekh khatar nekphareder the nekšukareder berša.

Imar oda eňa berš, kana keren o programas, savo pes sako berš kerel feder, ehin les but bacht, the phiren pre leste pherdo džene. Ko savoro khatar romane lavutara, spevaka the khelibnaskere džene

pro romano d'ives vistupinenas? Leperes tuke pre lengre nava?

Hi, leperav mange pre sako interpretos, kapela či suboris. Te bi len akana savoren avri phenavas, ta adaj pisinaha vajkeci stranki. Keras jekhetane bufi nekbuter le interpretenca khatar Čechiko the Slovensko. Buťakeres rodas tiž terne romane umelcen.

Keci džene sanas andro peršone berša the keci san adadives? The sar pes tumenge kerel le dženenca bufi?

Peršes samas čeporo. Džalas pal o džene, save kerde avri e spoječnosť ARAART. Adadives sam buter, the ehin amen pherdo externe džene. Šaj phenav, hoj sam khatar tranda džene. Tel o berša, sar pes phenel, chudlām skušenosť. *(asal)* Adadives hino amaro timos imar pripravimen, šaj phenav, pre savoro. Sam džene, save pes re-

spektinen, save keren avri makarsavi bacht le umelcenge, save bavinen.

Savo berš ehas perdal tute nekfeder?

Pro peršo berš pes napobisterel. He te nahas nekbareder lebo nekfeder. Tel eňa berš, kana keras mulatišagos pro Maškarthemutno romano d'ives, mušinahas trival te čerinel o than, vašoda, hoj phirenas furt buter džene, tha kada ehin šukar. Ale kaj te odphenav: Nekbareder the jekhor ehas perdal mande sako berš, vašoda hoj keras o program tematickonnes the avres. Například andro berš 2017 ehas tema „Šaj sam jekhetane“, andro berš 2018 „Romipen“, andro berš 2019 „Superhrdinové“, the sako berš khatar kale berša ehas nekfeder.

Ada berš keren eňa berš! Phenes amenge, sar dičhuvon o richtibena, ko khatar hosta avena, the pre soste amen vičines?

Ada berš ehin tema „Fusion“. Ada berš kamas te del than le ternenge. E ponukňa lile například o Bobby Blaze, ZEA (e Alžběta Ferencová), e Mária Bikárová, e Majka Ondíčová, o Ricco Šarkozi, e Ivana Kandráčová, o Michal Žolták, e Simona Šenkiová the pherdo aver. Ada berš ehin specijalno hostos e Natasha Udovikova khatar Norsko.

Avel mange pre godi phučiben, so phenen o džene, save aven pre tumaro Maškarthemutno romano d'ives, the save jileha džan het?

Sako berš chudas pherdo hira the e-maili khatar džene, save avle, ale he khatar džene, save pro programos dikhen on-line, khatar mištiben khatar peskro kher. Palikeren amenge vaš o reprezentativno programos abo ča amenge kamen te palikerel. Sam vaš oda but rado. Vašoda hem oda savoro keras.

Bi soste pes o Maškarthemutno romano d'ives našti kerelas, so les kerel jekhfeder?

O mulatišaga bi pes našti kerenas avri bijo džene. Bi amaro lačo timos the bi talentimen romane umelcen, save, choc ehin phares andr'amaro pašalipen pes te sikhavel, pes naodcirden the keren šukar umelecka veci.

Sar pes tuke pačinen o programa andro aver fora?

Som but rado, hoj pes o mulatišaga keren avri he andr'aver fora. Sako berš hine o mulatišaga he andr'aver fora profesijonalneder the feder. Adadives keras jekhetane bufi avre dženenca, save keren avri o romano d'ives, the andro tajsaskero plaňinas te kerel avri platforma maškar

kale pořadatele, the keraha například rovnaka temi, save propaginaha pal caľi republika.

David, so bi kamehas le dženenenge, save keren avri o Maškarthemutno romano d'ives, te phenel, šaj lenge phenes varesavi tiri godi, čačipen?

Idealnes, hoj amenge pal peste te phenen, the avena jekhetane andre platforma maškar pořadatele andro Maškarthemutno romano d'ives. Adaj peske bizo šaj čerinas o čačipena, dokeras o programa the aver.

So perdal tute znameňinel o Maškarthemutno romano d'ives?

Perdal mande oda ehin peršones nekbareder inepos. Nane oda ča kulturno akcija, ale inepos. The pal kada kamas te kerel avri o program. Ehin oda d'ives, kana peske leperas pre amare phure džene, amari kultura, te mulatinel amari šukar čhib, the te avel jekhetane.

So bi kamehas te phenel adadiveskre ineposke andro Maškarthemutno romano d'ives?

Savorenge Romenge mangav but sastipen, bacht, loš the sa, so Tumenge jilestar mangel.

rozhovor vedla Veronika Kačová

ANKETNÍ OTÁZKA

1. Co pro vás znamená Mezinárodní den Romů?
2. Co pro vás znamená být Romem?
3. Co byste chtěli popřát k tomuto svátku?

Ladislav Mucha, grafik

- Den Romů osobně moc neslavím. Nicméně je to dobré připomenutí naší identity. Říkáme tím, že tu také jsme, že jsme národ a že jsme na to hrdí. Velmi si cením každého organizátora, který chystá a připravuje události právě k oslavě MDR. Každého, kdo vystupuje a chce sdílet své romství.
- Je to má tožnost. Je to hrdost a měla by to být hrdost pro každého Roma a Romku. Být Romem v této zemi však není někdy snadné. Někdy to znamená být souzen za druhé. Být charakterizován jen podle barvy pleti. Díky Bohu se i toto postupem času mění, a hlavně lepší. Být Romem pro mě znamená žít život srdcem a hlavně jej cítit.
- Aby den Romů nebyl jen jeden den v roce. Abychom se navzájem inspirovali každý den. Abychom od života chtěli víc a víc také dokázali. Abychom každý den děkovali Bohu, že tu jsme a že tu můžeme být. Aby fakt, že jsme se narodili jako Romové, nebyl výmluvou a nebo odsouzením. Aby to byla příležitost být tou nejlepší verzí sama sebe.

Juliana Vodrážková, pracuje v RomPraha, z.s.

- Oslavy romské kultury a zvýšení vědomí o Romech.
- Pro mě to znamená být pokorná, mít úctu se každému a milovat život takový, jaký je.
- Chtěla bych tomuto svátku popřát, aby jej slavili lidé bez rozdílu pleti, aby se u oslav bavili a pochopili naši kulturu. Zkrátka, aby se pokaždé slavil ve velkém stylu.

Ivana Farahani Čonková, ředitelka Lesní a Mateřské školy Veliček

- Čas na to se zastavit a vzpomenout si, kdo jsem, kým je moje rodina, jaká je naše historie a že je potřeba vytrvat v zastání rovnoprávnosti.
- Znamená to pro mě, že cítím blízký a srdečný vztah k lidem, které ani neznám, jen proto, že nás určuje naše romství, náš společný společenský příběh, který je spíš smutný než veselý.
- Chtěla bych tomuto svátku popřát radost v srdci a mír v duši, nehledě na to, co se děje a čemu jsme jako Romové vystavováni.

Patrik Kotlár, ředitel ve společnosti Romany art workshop

- Mezinárodní den Romů je pro mě jako Roma velice významný. V dnešní době tento den oslavuje mnoho romských organizací, pořádají různé kulturní akce, kterých se účastní mnoho lidí. Je to den, kdy můžeme ukázat to dobré a zároveň vést dialogy s neromy na různá témata, které nás buď spojují nebo rozdělují.
- Být Romem pro mě osobně znamená být člověkem. Upřímně jsem rád, že jsem Rom, protože máme v těle horkou krev, jsme temperamentní a umíme si užívat života naplno a každý den. Neromové v české společ-

nosti jsou podle mě studení a bez různých příruček se neobejdou. Vše mají přesně naplánované a na povel. Takhle bych žít opravdu nechtěl.

- Rád bych svátku MDR popřál, aby ho oslavovali všichni Romové po celém světě, protože si to zaslouží, a věděli o něm alespoň základní informace. Aby to nebrali jen jako příležitost si poslechnout hudbu, zatančovat si a vypít si něco. To není posláním a cílem oslav tohoto svátku. A přeji si, aby tento svátek byl symbolickým aktem k jednotě, soudržnosti a toleranci.

Nikolas Kačo, zdravotní masér

- Mezinárodní den Romů pro mě znamená den, který slavíme jednou v roce. Je to náš den. Párkrát už jsem na Mezinárodním dni byl, dokonce jsem i spolupracoval, nebylo to špatné, právě naopak. Poslední roky jsem nebyl, ale určitě věřím, že to pro mnoho lidí znamená hodně.
- Být Romem pro mě znamená výjimečnost, ale na druhou stranu to pro mě taky znamená, že jsem terčem kritiky a různých názorů, diskriminace a dalších negativních předsudků. To znamená, že se cítím na takovém středu, takže záleží potom na mně, jakou stranou se vydám a kterou budu podporovat. Je to dobré být Romem, protože je to odlišné, máme dar od Boha. Určitě jsem pyšný, že jsem Rom.
- Chtěl bych popřát tomuto svátku, ať se lidi drží pohromadě, ať se mají rádi, ať se nevzdávají svých snů, cílů. Ať láska zvítězí. Ať dokážeme lidem, že jsme dobří.

Eva Demová, asistent pedagoga

- Je to dobře, že Romové mají svůj svátek, neboť nás to povznáší, že jsme rovnocenní s ostatními a že mnozí z nás se mohou na tento svátek prezentovat a ukázat lidem, co umí. Jsem hrdá, že máme aspoň svoji vlajku, hymnu. Když nemáme svůj vlastní stát a žijeme vlastně všude po celém světě.
- Rom je vlastně člověk, cítím se jako každý jiný člověk. Nikdy jsem se za to nestyděla a vždy se k romství budu hlásit.
- Přeji nám, aby náš svátek nikdy nezánikl, aby nezánikl náš romský jazyk, hudba, zpěv a tanec. Abychom tímto svátkem obohacovali i majoritu. Aby vždy na našem svátku bylo společně co nejvíc romských i neromských návštěvníků. Romům přeji dobrý život, a aby se nebáli vzdělávání a nebáli se ukázat, co umí a šli si vždy za svým cílem.

Ondra Gizman, romský zpěvák

- Den Romů pro mě znamená radost. Všichni Romové můžeme slavit svůj den a hlavně, že o nás ví celý svět.
- Jsem hrdý Rom.
- Chtěl bych, abychom se všichni drželi za ruce a měli úsměv na tváři, protože máme svůj romský den a společné romské srdce. *připravila Veronika Kačová*

KOMENTÁŘ

Náš romský jazyk

TOMÁŠ ŠČUKA

S oslavami Mezinárodního dne Romů se pojí také náš mateřský jazyk, kterým je romština. Romština je starobylá řeč, která se řadí do skupiny indických jazyků. Počet mluvčích romštiny lze jen odhadovat, uváděný počet kolísá mezi 4,5 – 12 miliony s realistickým středem okolo 6,6 milionu mluvčích v Evropě. Romsky však dnes nemluví všichni Romové. Represivní opatření proti používání romštiny v mnoha zemích vedla často až k tomu, že se v rodinách přestal mateřský jazyk předávat dalším generacím. Změnu přineslo teprve úsilí české lingvistky a romistky, docentky Mileny Hübschmannové, která výzkumu, kodifikaci a podpoře romského jazyka věnovala většinu svého profesního života. Šest století žili Romové v Evropě, ale o jejich původu nebylo známo nic, byli považováni za Núbijce či Egyptany, jindy za turecké válečné zvědy. Byla to shoda náhod, když se jeden uherský student, Ištván Valyi, v druhé polovině 18. století naučil od Romů zaměstnaných na statku jeho otce různá slova a fráze v romštině. Uvědomil si souvislost mezi jejich jazykem a indickými jazyky a v roce 1783 se svým objevem seznámil významné akademiky.

Dialekt používaný v Čechách

Po skončení 2. světové války došlo k hromadným přesunům Romů ze Slovenska za prací na území Čech a Moravy. Romové ze Slovenska byli obvykle bilingvní, tj. ovládali dva jazyky: romštinu a slovenštinu. Češtině rozuměli, ale byla pro ně cizím jazykem. Tehdejší politický systém zakazoval rodičům mluvit s dětmi romsky, značná část Romů podlehla nátlaku a hovořila ke svým dětem směsicí tří různých jazyků. Děti tak neovládaly dobře ani jeden z nich. Důsledky této asimilační politiky vůči Romům trvají bohužel dodnes. Ti, kteří doma romsky hovoří a nenechali se o svá kulturní práva připravit, mluví obvykle východoslovenskou romštinou. Většinu slov tvoří originální a slovenská romština. Je však doplněna o tzv. neologismy (slovakismy, čechismy, maďarismy), jimiž je neznalost romštiny u určitého slova nahrazena majoritním jazykem té které země (obvykle s koncovkou el, os apod). Jednotná celosvětová romština neexistuje. Vývojově vzniklo několik dialektů jazyka, které se buď odlišují na základě místa, kde Romové žijí, případně jde o dialekt na základě příslušnosti k odlišné skupině Romů.

Mnoho jedinců i organizací usiluje o zachování jazyka. Angažují se ve vydávání romských periodik, spravují webové stránky a profily na sociálních sítích nebo pořádají literární soutěže v romském jazyce. Díky Chartě menšinových jazyků, kterou Česká republika podepsala v roce 2000, je romský jazyk pod ochranou a podporou státu, v romštině vycházejí knihy a romština se vyučuje i na vysokých školách. Romština tak může i nadále zůstat bohatým a živým jazykem.

Mnohem více ale bude záležet na přístupu k romštině ze strany nás samotných. V posledních letech vidíme nárůst romských středoškoláků a vysokoškoláků. Je samozřejmostí, že součástí studia je dnes cizí jazyk. Kladu si logicky otázku, proč většina vzdělaných Romů nezná svůj mateřský jazyk? Možná chybi motivace a zároveň vnímám i jakýsi kalkul, že tento jazyk uplatnění na trhu práce nijak nezvýší. Onen kalkul by měl být v našem případě ale o to více osobní směrem k naší existenci a identitě jako takové. Jazyk je z mého pohledu nejdůležitějším kulturním prvkem národa. Máme-li ho, měli bychom jej hrdě používat. V celém letitém úsilí totiž nabereme obrovsky na významu. V opačném případě se o bohatou romštinu postupně připravujeme. Důležité společenské události týkající se Romů by měly být vedeny primárně v romštině s možností překladu. Během svých pracovních cest jsem podobný přístup romských organizací a jedinců v jiných evropských zemích již viděl. Opravdu jde předně o vůli důležité věci podporovat.

Tomáš Ščuka

Neodňatelnost svobody

Sedíme u stolu, všechny, co se k němu vejdem, a oknem vzhlížíme k obzoru. Každá má ten svůj – plný plánů a přání, touhy po svobodě a v jeho velikosti se odráží velikost naší duše.

Před oknem je strom, krásný smrk, ten majestátný strážce zbytků přírody, o hodně důstojnější než bachař.

„Koukejte na toho drozdíka, jak se stará o hnízdo! Venku sem si takových věcí nikdy nevšímal...“ řekne Emička, napůl maďarská cigánka, ta žena s velkým srdcem a rychlými rukama. Mírně nakloním hlavu, abych zrakem odklonila mříž, která jako zdánlivá překážka krapet výhled cloní. „No vidíš, že to má své výhody, že

smetady...“ Snažím se marně nasměřovat konverzaci v tom duchu, že to, že jsme tady, nám může zásadně otcit život tím správným směrem.

„Tak seš dilini? Ty seš snad ráda v base?“ vyjekne Aniko, a já si svou odpověď nechám pro sebe, nechci si dělat nepřátele. Ano, jsem tady ráda, protože už vím, že místa, na kterých se setkáváme a ocitáme, nejsou náhodná a vše je nám užité na míru. Pro to zůstávám otevřená všemu, co mi může toto místo, koncentrované různou směsicí charakterů a osudů, do života dát. Popravdě mi zachránilo život, takže co je ta troška odříkání, která vlastně vede k větší skromnosti,

oproti odřeknutí života a předurčenosti, když se člověk ocitá na bludných cestách drog, chlastu a špatného svědomí, končících někde v propasti promarněného života a ztráty duše, což je průser největší.

Odcourám se na kužárnu, to místo, které slouží jako sociální síť a v ozvěnách všech pater si zapálím cigaretu, tu utěšitelku bez rozdílu generací a paragrafů.

„...me tut užaráv...“ ozývá se z patra nade mnou a postupně se přidávají i ostatní. Znáám už tyhle písně nazpaměť a věř mi, že je nikdy nezapomenu.

„Haló, trojky, zavolejte mi Máriku!“ křičí někdo z dvojek. „Mária je

po záchvatě!“ „Jó, čóri, už zase?“ Tento týden potřeť. A důvod? Draba, posoti – psychiatrické léky, jejich kombinace, nebo nedostatek.

Z pátého patra na druhé: „Lásko, papala si? Musíš se najíst! Starej mi posílá čomag!“ A blahobyť střídá bídu, jako odliv střídá příliv, jako Máčka střídaj vajgly.

Večer pak před spaním, za okolních zvuků lásky i jejího suplování, přemyslím o cigánském srdci, o nelehkém údělu kočování různými krajinami a o tom, kolik podobnosti má romština s indickým sanskrtem. Myslím na to, že spolunazívání, přesto, že je to hodně těžká věc, je při kapce to-

lerance, zájmu o druhé, kompromisu a samozřejmě také cviku, zkrátka možné i mezi lidmi odlišných tónů pleti či kultury. A nikdo už mi nevymluví, že když to jde tady, v kriminále, tak to musí jít i venku! A to je právě ono zjištění, osvobozující od předsudků a nelibosti vůči lidské různosti.

Ráno zas, s podivnou chutí v puse, se zamýšlím u své kávy, že co je horší – dvakrát zažitý lágr, či dvakrát zalitý lógr? Ale no tak dost už s tím přemýšlením! Směju se sama sobě. Pojďme raději zpívat, tančit, milovat a žít!

Pavčina „Bobek“ Bobková
Povídka získala třetí místo v literární soutěži Janka Horvátha za rok 2022.

Igen šukar čhajori... Svátek všech Romů...

Me nadžanav, sar pes adoptinen čhavore, ale mušinel pes but te phirkerel pal o uradi, kaj te avel avka, sar o manuš kamel. Me šoha pr'oda naduminavas, bo man hin trin mire čhavore. Ale avla ke mande miri pajtaškiňa, gadži, trine čhavorenca. Me džanavas, hoj hin la le romeha čak duj čhavore, no avla duje čhavenca, the jekha trinberšika šukar čhajoraha. Ajsi hiňi šukar, ola lakere jakha! Mange dičhol, hoj lakere jakha hine amare romane. Hin mange namištes latar te phučel, ale som zvedavi, ta phučav.

„Šun man, Hana, tiri čhajori hin igen šukarori, no mange dičhol, hoj lake-
re jakha hine sar romane, so phenes?“

„Mištes phenes, miro somnakaj hin andal o romano rokoňis...“

„No, bo tire čhave hine belave jakhenca, the žlute balenca, avka man dī-
vinav...“

„No avka hin. The man hin kale jakha, ale aver...“

„Hi, hin tut čačo. Ale me phučav soske the sar...“

„Šaj tuke phenav, hoj odava nasas lokones...“

„Me džanav, andal varesavo ustavos? Ale sar avlal ko romane čhavores te
adoptinel?“

„Na, na, řisavo ustavos, me ole rokoňis mištes prindžarav. Bešen kaj amen
pre ulica, the hine...“

„Melale?“

„Na, na, pre opakos, lakeri daj igen žuži, the poriadno. Ale but pre lende
avla e bibacht. Sas len štar čhavore, the dživenas avka sar amen. Ale andre bufi
pre lakero rom sas baro bibachtařipen, nadelas pre peste briga, the andre bufi
pes murdarđa. E romňi ačhiľa korkori le čhavorenca. Andale bufi nachudľa
aňi korunka. Dživelas pes lake igen namištes, pomožinelas lake lakeri daj le
dadeha, the amen lake tiž pomožinahas, sar pes delas, ale furt odava sas čulo...“

„Sas odoj bari bokh...“

„Oda šaj džanes, ole čhavoren nasas sa, so kampil, sas mange pharo pro
jilo, ale jekhbutter pre cikňi čhajori. Phenav tuke, hoj pejľa mange andre miro
jilo, the me mire romes preku vakeravas, hoj la kamav, hoj la k'amende te las,
prindžares man...“

„Hi, prindžarav...“

„Phenav tuke, sas odava pro jilo igen phares. Lakeri daj nasvaliľa, the dine
la andro špitalis. Lakeri phuri daj liňa ale čhavoren ke peste, the me tiž phi-
ravas le romeha pal o čhavore. Lengeri phuri daj kerelas pal o čhavore, ale
pal e cikňi nabirinelas, lake has jekh berš the jepaš. Avka phenavas lake, hoj
lava ke mande la cikňi, dži kim avela lengeri daj andal e špitala, sar avela,
dava la čhajora pale. No e phuri daj sas rado, hoj lake pomožinava. Sas k'a-
mende e čhajori, me la avka kamavas, the miro rom, sar amara. Daravas,
kana avela khere lakeri daj, lela mange la čhajora. Lakeri daj naavľa khere,
joj čori muľa. Mange sas igen pharones. Kamavas la cikňi, ale na avka, kaj
lakeri daj te merel, odava sas igen namištes vaš o čhavore...“

„Odava hin čačes nalačhes. Phen mange, o čhavore ačhile ke phuri daj?“

„Pre bachtařipen hi, e phuri daj nakamel řikhaj the řikasko te del le čha-
voren. La cikňi diňa mange, bo nabirinelas laha, lake sas jekh berš the je-
paš, odava sas pre late but! La cikňi mange diňa te adoptinel. Le čhavage
hin mištes paš e phuri daj, bo jon hin bareder, phiren andre školi, šunen la
phura da, the le papus, avela lenge odoj mištes.“

Miri čechiko pajtaškiňa hiňi igen lačhi manušňi, odava, sar mange vake-
relas, hin avka, bo joj hin ole lačhe manušendar.

„Avka e cikňi čhajori šukar hiňi paš tumende imar jekh the jepaš berš?“

„Avka hin, e Katarinka hin amari, the avela dži kim dživela čak amari!“
phenel mange e pajtaškiňa asabnaha, the le apsenca, so lake čuľon pal o muj.
La cikňi řikerel pro kľončki the čumidkerel, sar te joj ulahas lakeri řajatňi...

Irena Eliášová

Je březen a já už se těším na du-
ben. Osmého dubna máme Mezi-
národní den Romů a tento svátek
slaví všude ve světě, kde žijí Romo-
vé. Od roku 1970, kdy byla založe-
na Mezinárodní romská unie, kde
se také dohodli na vzhledu romské
vlajky a romské mezinárodní hym-
ny. V Česku slavíme od roku 2001.
Sejdou se vždycky romští umělci
a pořádají pro nás programy, při-
jedou naši romští zpěváci, kapely,
soubory tanců a ostatní...

Pokaždé se pobavím u toho jejich
programu, jsem ráda, že se může-
me my Romové ukázat, že taky do-
kážeme to, co lidi z majority. Řek-
nu vám, že jsem hrdá na naše uměl-
ce. Máme herce, zpěváky a jsou
opravdu úspěšní, ne jen pro nás, ale
i pro lidi z majority. Mohu říct, že
Jan Bendig má až milion fanoušků,
což mě těší. Jeho bratr Marcel, ten
se ukázal jako výborný herec, do-
stal významnou cenu. A Zdeněk
Godla, další výborný herec. A jsou
i další herci i zpěváci, kteří nás
umějí pobavit! Že jsou mezi námi
umělci, je důkaz, že to dokážeme
my Romové stejně jako lidi z majo-
rity, pokud se nám dá šance!

Tady u nás budeme sledovat
romský program 15. dubna. Jen
doutám, že nebudu zase nemocná
a že bude hezké počasí, abychom si
to užili. Budu muset přemluvit svo-
ji sousedku, aby šla se mnou. Jsme
už obě dvě starší a při takových vy-
stoupeních si rády zavzpomínáme
na ty naše mladé časy, kdy jsme
toto nemohly vidat.

„Haló, jsi doma?“ Zvoním na
sousedku, slyším za dveřmi její po-
malé kroky. Odemkla mi dveře, je
v županu a nohy má obalené fáčem.

„Ahoj, co se ti stalo?“ lekla jsem
se.

„Ani se neptej, pojd' dál, dej vodu
na kávu, já nemohu...“

„To vůbec nevdá, tady si sedni
a povídej, já udělám kávu.“ Posa-
dila jsem sousedku na židli a dělám
naši kávičku. Při ní jsme pokaždé
probíraly ty naše problémy i rado-
sti.

„No povídej, co jsi dělala, že ne-
můžeš na nohy...“

„Ale, spadla jsem na schodech
a mám obě nohy v pr...li, čeká mě
těžká operace!“

„Jejdaminko, a já tě přišla po-
zvat na náš svátek, budou tady naši
umělci a ty máš ráda ty naše písnič-
ky.“

„To máš pravdu, moc se mi krás-
ně poslouchá ta vaše muzika,
ale...“

„Je mi jasné, že nepůjdeš, jak
bys s těma nohama mohla...“

„Na kdy to vychází?“

„Na patnáctého dubna...“

„To je hezké, zrovna patnáctého
jedu do Prahy na velkou operaci...“

„To je tak vážný?“

„Asi jo, říkal mi doktor, že je to
nutné...“

„To mi je líto, a kdo s tebou
jede?“

„Nikdo! Snad mě odveze sanit-
ka...“

„Já myslela tvoje dcera nebo
syn?“

„I kdepak, už jsem s nimi mluvi-
la, nemají čas, práce a tak...“

„To není možné, mohou si vzít
na jeden den volno, ne?“

„Prý to nejde, nevím, jak to
bude... Nakonec budu muset tebe
požádat, ale ty máš ten program...“

„Ale to není tak důležitý. Ale ne-
chápu ty tvoje děti, moje dcera
nebo můj syn se mnou chodí po
doktorech, nikdy mě nenechají jít
samotnou...“

„No jo, tvoje děti jsou jiný, jsou
hlavně hodný a mají tě rádi. Ale já
to nemůžu říct o svých dětech, je
mi z toho na nic...“

Přestala mluvit a pustila se do
pláče. Je mi jí líto, ale nevím, jak ji
uklidnit. Nechápu ty gádže, jak
jsou chladný k rodičům, jak můžou
být tak cizí k mámě, vždyť ona je
sama a ke všemu nemocná, moje
děti by se zbláznily, kdybych šla na
operaci. Budou ji operovat, kde je
psáno, že se vrátí? To člověk nikdy
neví! Podávám jí papírový ubrou-
sek.

„Na, utři si oči a nebreč! Snad si
nebudeš dělat stresy, to nesmíš,
ještě se psychicky zhroutíš a nebu-
dou tě moct operovat, nebudeš mít
nohy. Nech toho!“

„Víš, jak to bolí? Celý rok za
mnou nepřijdou, jen o Vánocích,
a to jen na hodinku a vypadnou. Je
mi moc mizerné, jak na to pomys-
lím...“

„Tak na to nemysli, dopij kafe, já
ty hrnky opláchnu, ať se nemusíš
tahat s těmi hnáty a laskavě se
uklidni. Určitě tě povevou sanitou
do Prahy a já pojedou s tebou. Já se
tam ubytuji, nemocnice tam mají
místo, nedělej si starost, budu s te-
bou po operaci dva dny a pojedou
potom domů...“

„Co když se nepovede...“

„Na to vůbec nemysli! Už jsme
v životě prožily těžší věci a jsme tu,
ještě máme čas na dřevěnou postel,
nemyslíš? Ha, ha.“

„To seš celá ty, ze všeho si děláš
srandu...“

„To není pravda. Zkus ještě jed-
nou promluvit s dcerou. Když ne-
bude moct, tak se na mě spolehni!“

„No jo, a co tvůj svátek?“

„Pro pána Jána, ještě jich bude!
A nepotřebuješ něco udělat? Vařit
nemusíš, já ti každý den jídlo při-
nesu, aspoň ochutnáš naši rom-
skou kuchyň, ha, ha...“

Tak jsem se vrátila do svého bytu
a plakát s našimi umělci jsem dala
do šuplíku... Irena Eliášová

Děda

Strasně mi chybíš, dědo. Vím, že
už to jsou dva roky, ale v mém srd-
ci je ta díra ještě pořád. Slzy už mi
tak často netečou, ale srdce mi kr-
vácet nepřestalo... Hrozně to bolí
a Strasně mi chybíš. A žádný jiný
člověk už tě nikdy nenahradí. Na
tomto falešném světě budeš hod-
ně marně hledat někoho, kdo bude
jako můj děda, takový dobrosr-
dečný, štedrý, a tak dobrý člověk,
jako byl zrovna on. Dneska je ka-

ždý druhý člověk falešný, přijdeš
k někomu na návštěvu, a jakmile
odejdeš, hned tě začnou pomlou-
vat. U tebe jsem toto necítila, ty jsi
byl na úplně jiné úrovni, ještě jsem
tak dobrého člověka, jako jsi byl
ty, nepoznala. I když jsi měl zrov-
na špatný den, vždycky ses na mě
usmál a dal pusu. Člověka, jako jsi
byl ty, už na světě nenajdu, proto-
že ty jsi byl jedinečný. Měl jsi srd-
ce na správném místě, a proto na

tebe lidi, co tě měli v životě, nikdy
nezapomenou. Byl jsi nejlepší člo-
věk a všem nám tu moc chybíš. Chy-
bí mi tvoje objetí, tvůj smích, chy-
bíš mi ty, dědo. Od doby, co tu nejsi,
nejsem už tím usměvavým človeč-
kem, co jsem vždy byla. Teď mě do-
konce ani vlastní rodina nepozná-
vá. Když jsi zemřel, nezemřela jsem
i já, ale vím, že v ten den něco umře-
lo uvnitř mě.

Andrea Kačová

Papus

But mange chibines, papu. Dža-
nav, hoj oda hin imar duj berš,
ale andro miro jilo mek hiňi koja
dukh. Apsa mange imar but naču-
ľon, ale miro jilo mek naačhilas te
merel... But man oda dukhal, but
mange chibines. řisavo aver ma-
nuš tut imar řigda nanahradňla.
Pre kaja nalačhi luma phares rode-
ha varekas, ko hino sar miro papus,
kajso lačheřileskero dženo, sar has

jov. Adadžives hin sako dujto ma-
nuš chochado, aves ke varekas-
te andro kher u sar džas het, imar
pal tute den nalačhi дума. Ke tute
me kada řigda načujinavas. Tu sa-
las aver, řigda kajse lačhe manu-
šes, sar salas tu, naprindžardom.
He te tut has trebas nalačho džives,
he kavka pre mande asandřlal u ču-
midřlal man. Tu salas jedřinečno,
aver. Has tuke o jilo pre lačhi sera

u vaš kada pre tute o manuša, so tut
prindžarenas, řigda nabisterena.
Salas najfeder manuš u savorenge
kadaj but chibines. Ođkanastar ka-
daj imar nasal, me imar nasom koja
čhajori, so somas, koja, so furt asa-
las. Imar man aňi miri famelřija na-
prindžarel. Sar muřal tu, namuľom
he me, ale džanav, hoj koda džives
vareso muľas andre mande.

Andrea Kačová

Baro d'ives savore Romenge...

Hin marcos, the andro 8. aprilis hin Maškarthemutno d'ives le Romenge. Baro d'ives pal calo svetos, odoj, kaj dživen o Roma. Andro 1970 e Romaňi unija upre dine le Romenge maškarthemutno d'ives, the kerde tiž e romaňi fana, the romaňi štatoskeri gifi. Andro Čechiko likerasker o romano d'ives khatar 2001. Aven o romane umelci, the keren vaš amenge o programi, aven o lavutara, o spevaki, khelibnaske-re subori, the o herci...

Mindig man mištes bavinav, akor šaj dikhen o manuša, hoj the o Roma pes džanen mištes te bavinel, sar the o gadže, the maškar amende hin imar dosta bare umelci. Šaj tumenge phenav, hoj odava Jan Bendigos hin baro spevakos, hin les but fanušiki, so les šunen. Leskero phral o Marcelis hin igen lačo hercos, dine leske bari cena. The palek o Zdeno Godlas, jov hino imar baro hercos. Me som igen rado, hoj pes rakhle maškar amende, jon šaj sikhaven le gadženge, hoj the amen džanas ajse veci te kerel sar jon, kana amenge den e šanca!

Adaj k'amende avena o programi 15. aprilis. Mušinav te džal ke miri suseda, te avel pale manca. Amen sam imar phureder, the sar dikhas pre lende, mindig leperas pr'amaro terňiben. Sar samas terne, odava nasas.

„Halo, sal khere?“ Zvoňinav pro vudar, šunav lakero phiriben polokones. Phuterđa mange, joj hiňi andro županos, the lakere čanga hine zabalimen andro fačos.

„Serus, so pes tuke kerđa?“ darandilom.

„Aňi ma phučker, thov o paňi pre kava, me našťik...“

„Odava namušines, adaj tuke beš. The phen, so kerehas le čangenca!“ Diňom la te bešel pro stolkos, the me kerav e kava, paš mindig dumazinas.

„No akana phen, so...“

„Peľom pal o schodi, the som andre bul, soduj čanga mange hine nasvale, džav pre operacija!“

„Joj, the me tut avlom te vičinel pr'amaro romano d'ives, tu kames amare šukar gila.“

„Hin tut čačo, me igen kamav tumare romane gila, afe...“

„Me džanav, hoj naaveha, sar šaj ole čangenca...“

„The kana hin odava?“

„Andro dešupandžto aprilis...“

„Odava hin šukar, me džav andro dešupandžto ke Praha pre operacija...“

„Odava hin avka erđavones?“

„Talam hi, o dočtoris mange phenelas, hoj mušinav...“

„Joj, mange hin pharones, the ko tuha džala?“

„Ňiko! Talam man lidžala e sanitka...“

„Me duminav, hoj tiri čhaj, abo o čhavo...“

„Imar lenca vakeravas, našťik, mušinen andre bufi the...“

„Afe šaj peske len volno andal e bufi pro jekh d'ives, na?“

„Hoj oda nadžal, me nadžanav, sar oda avela... Me mušinava tut te prosinel, afe tut hin odava programos...“

„Afe odava nane ajso baro. Mange nadžal andre godi tire čhave, mire čhave manca phiren pal o dočtora, šoha nadžav korkori...“

„No tire čhave hine igen lačhe, kamen tut, afe mire? Man nakamen, lenge jekh, sar adaj korkori dživav, hin tut lačhe čhave, me odava našťik phenav...“

Ačhiľa te vakerel, mukhľa pes te rovel. Hin mange pre late pharones, nadžanav, sar la te dav lav, kaj te ačhel te rovel. Nadžal mange pre godi, s'odava hine za čhave, mire čhavore bi rovenas, sa pes diliňarenas, te geľomas pre operacija, afe

ole gadžen nane talam jilo. Ko džanel, te avela pale andal e špitala? Odava ņiko nadžanel anglal! Dav lake khosnoro.

„Na le, khos tuke o jakha, ma rov. Natromas tut te cholarel, mušines te avel klidno, šaj chudes varesavo nasvalipen, palek tut našťik čhine-na, naavela tut o čanga. Ačh preku!“

„Džanes, sar oda dukhal? Calo berš naaven ke mande, čak pre Karačona, the oda ča pre jekh ora, the imar džan het. Namištes mange, sar pr'oda duminav...“

„Akor pr'oda ma dumin, pij avri e kava, me thovava o cakle, kaj namušines ole čangenca te cirdel. Me džava tuha andre špitala, odoj sovava the avava tuha duj d'ives, palek džava khere...“

„So te namištes man čhinena...“

„Pr'oda ma dumin! So amen preku geľam pal calo iletos, the sam adaj, mek hin amen časos pro kaštuno hačos, na? Ha, ha.“

„Oda sal cali tu, furt tuke keres asaviben...“

„Odava nane čačo. Skusin mek jekhvar te vakerel la čhaha. Te našťik joj, džava tuha me, pre mande tut šaj zmukhes!“

„The so tiro baro d'ives?“

„Joj, perdal o János, mek ajci avena! Nakampel tuke vareso te kerel? Ma tavker, me tuke anava sako d'ives te chal, aspoň prindžareha amaro romano taviben...“

Avka geľom khere khatar late, the o plagatos le umelcenca thođom andro šupľikos...

Irena Eliášová

E daj

„Našťi dikhav pre miri daj, nane lačhi, nadikhav la rado, bo man nađiňa 500 korun!“ šunav všadzi khatar peste, so phenen terne čhave. Hm, u tumen talam nadžanen, sar but hin pr'amende amari daj duležito? Te bi nahas joj, ta nasal aňi tu! Hordinlas tut eňa čhon ča vaš kada, te tu šaj dikhes kaja bari luma. He te has but terňi, ta mukhľa peske tut, he te džanelas, hoj thulavela. Šaj phenda, hoj čhavoro nakamel, afe kale lava ņigda namukhľas avri andal o muj. Ča vaš tute mukhľas škola, so kamelas te kerel, the chudľas te phirel andre bufi, he te lake has 16 berš, ča vaš kada, te tut hin khere so te thovel andro muj. Sar has phari, preačhiľas te

chal cukros u preačhiľas te pijel cigaretľi, he te lake kada pomožinlas te na daral. Preačhiľas kaleha ča vaš koda, te tu aves sasto. Palis laha baruvehas avri čhavorestar u phenelas lake, sar but la rado dikhes. Palis džas andre puberta u imar tiri daj nane pal tiro avka lačhi, ta lake nada-vines u phenes lake, hoj hiňi nalačhi daj, he te andral lačhes džanes, hoj joj bi geľahas pro Měsicos te anel les tuke, te bi les kamehas. Cinda tuke savoro, so kamehas, kerđa vaš tuke savoro, so kamehas, the ča vaš kada, hoj tut nakamel te del love pro cigaretľi, hiňi nalačhi? Sako duma sako d'ives skončinel avka, hoj lake phenes, hoj pre late našťi dikhes u palis

soduj džene džan andro aver pokojis. Tu akana dumines, khatar leha kole love pro cigaretľi, afe lake hin andro šero, so kerđas nalačhes, hoj la vlastno čhavo nadikhel rado. Trapinel la oda u vaš tuke cale d'ivesa nič nachal. Palis imar nasal andre puberta u džan tuke andro šero savore kole nalačhe veci, so la kerđal. Afe tu imar sal dospelo, džives andro aver kher le čhavenca, tiri daj hiňi baba tire čhavorenge u tu ke late džas te dikhel, ča sar tut hin časos. Imar oda nane kavka, sar oda has akor. Tiri daj hiňi khere korkori u duminel pal kole časi, sar latar vareso kamehas u rovipnaha andro jakha lake phenelas, te tuke kerel o šňurki pre topanka. Dikhel avri

Moc hezká holčička...

Nevím, jak se vyřizuje adopce dítěte, ale určitě je to dost chození po úřadech a dost vytrvalé práce, aby se dosáhlo dobrého výsledku. Myslím si, já osobně jsem se o to nikdy nezajímala, neboť mám tři vlastní milované děti. Ale moje známá, Češka, mě navštívila se třemi dětmi. Věděla jsem, že mají s mužem dvě, dva kluky, a najednou mají i krásnou tříletou holčičku. Ta je tak krásná, a ty její oči! Právě její oči mě velmi zaujaly, má je černé jako uhlíky a zdá se mi, že má v sobě cosi romského. Bylo mi blbě se zeptat zrovna na to, ale nedalo mi to a zeptala jsem se.

„Prosím tě, Hani, ta tvoje malá je moc hezoučká, ale mně se zdá, že má naše oči, romské okále, co ty na to?“

„Uhodla jsi to správně, to moje zlatíčko je z romské rodiny...“

„No proto, že ti tvoji kluci jsou modrooký a blondatý, tak jsem se divila...“

„No jasně, je to vidět ten rozdíl, ale i já mám hnědé oči, vidíš, ne? I když trochu jiné...“

„Jo, máš pravdu. Ale mě zajímá proč a jak...“

„Můžu ti říct, že to nebylo až tak snadné...“

„Ano, to si myslím, z nějakého ústavu? Ale jak jsi přišla zrovna na romské dítě?“

„Ne, ne, nic takového, já totiž tu rodinu dobře znám, bydleli v naší ulici a jsou...“

„Nepořádný?“

„Ne, ne, naopak, její maminka byla až moc pořádná, starostlivá a velmi čistotná, ale bohužel velmi nešťastná. S manželem měli čtyři děti a žili normálně jako my, jenomže se stalo v práci neštěstí a její manžel při tom zahynul. Někde na stavbě, on nebyl pozorný a přivodil si smrtelný úraz. Ženská zůstala sama s dětmi, nedostala odnikud žádné peníze, byla na tom moc špatně. Pomáhali jí její rodiče a my taky jsme se snažili jí pomoci, jak se dalo, ale pořád to bylo málo...“

„Musel tam být hlad...“

„To si piš, ty děti neměly všechno, co potřebují a mně jich bylo moc líto, hlavně té malé. Oblíbila jsem si ji na první pohled, abych ti řekla, zaryla se mi do srdce, a přemlouvala jsem muže, abychom si ji vzali, znáš mě...“

„Právě, že znám...“

„Řeknu ti, bylo to srdcervoucí. Její maminka pak těžce onemocněla, ležela v nemocnici a její rodiče si vzali k sobě děti. Já jsem byla hotová, tu malou jsem neviděla a moc mi to scházelo, tak jsem přemluvila svého muže a jeli jsme k těm prarodičům za dětmi. I když se babička děti snažila, jak mohla, nebylo to to pravé a já jí nabídl, že se o tu malou postaráme, že si ji vezmeme k sobě, než se vrátí její maminka z nemocnice. Babička souhlasila, byla moc ráda, přeci jenom, ta malá měla jeden a půl roku, bylo to pro ni náročné. Já samou radostí jsem si ji oblékla a vzala domů. Zamílovala jsem si ji a manžel taky, a bála jsem se moc, že až přijde její máma z nemocnice domů, že mi ji vezme. Řeknu ti, oplakala jsem to, ta její máma se totiž z nemocnice nevrátila, umřela chudák a děti zůstaly. Opravdu mi to bylo moc líto, chtěla jsem tu malou, ale ne takhle, aby její maminka umřela. To bylo hrozný pro ty děti...“

„To je opravdu hrozný, i mně by nebylo dobře. Už chápu, jak to dopadlo, ale řekni mi, ty děti zůstaly u prarodičů?“

„Naštěstí ano, ta babička je nechtěla nikam a nikomu dávat. Tu malou mi dovolila adoptovat, jelikož nezvládala tak malé dítě, ale ti tři jsou u nich. Jsem ráda, že je nikam nedala, jsou to větší děti, chodí do škol a poslouchají babičku i dědu, zdá se mi, že jim je tam u nich dobře.“

Moje známá je prima žena! Určitě to bylo vše, jak vyprávěla, ona je z těch hodných a dobrých lidí.

„Takže malou máte už rok a půl u sebe?“

„Ano, ano, Kateřinka je naše a bude celý život jen a jen naše,“ s úsměvem na rtech a se slzami v očích mi říká a holčičku má na kolenou a pusinkuje ji. Jako kdyby byla její vlastní...

Irena Eliášová

Vydávání Romano hangos podporuje
Ministerstvo kultury České republiky

Sladká noc

„Už se nemůžu dočkat...“ těší se manžel do postele.
„Nevyváděj, ještě musím do koupelny...“
„Jasně, ale nebudeš tam hodiny?“
„Ne, já se taky už na tebe těším, bude to hned, zlato.“
Manžel je už po sprše a lehá si do postele. Celý týden byli u rodičů a tam si nemohli dovolit v noci lásku, tam je všechno slyšet.
„Už k tobě letím, lásco...“ volá žena na svého muže.
„Pojď ke mně, drahoušku a sundej tu košilku, dělej!“ Žena sundá košilku a lehá si na muže. Jede velká líbačka, oddávají se milování a přitom se vzdychá a křičí, no, je jim krásně.
Najednou žena vykřikne: „Počkej, něco mě kouslo! Au, moc to svědí, přestaň blbnout a podívej se mi na záda, dělej, au, au...!“
Manžel ji přestal líbat a dívá se jí na záda. „Nemáš tam nic, co by tě kouslo? Ale počkej, je tu malý červený pupínek...“
„Šáhni na něj, to moc svědí! Nemáme něco v posteli?“
„Co bychom měli v posteli, blázníš? Au, jo, mě taky něco kouslo! Au-vajs, jak to svědí...!“
„Vidíš, a mně jsi nevěřil. Au, zase na noze! Já se bojím, co když jsme někde chytli svrab? Ve zprávách to říkali, že se v Česku moc rozšířil...“
„Co blbneš, to není svrab. Koukej, tady na prostěradle jsem našel malého broučka, a koukej, jak rychle utíká! Pane Bože, co to je?“ Vzal ten hmyz do papíru a zmáčkl, na papíře je krev.
„Evi, já už vím, co to je, je to šténice...“
„Pane na nebi, co to znamená?“
Slezli oba z postele a hledají tu malou mršku. Ze sladké noci nezbylo nic. Tu sladkou noc měly malé mršky šténice, napily se krve a mají radost!
„Co to znamená, Evičko? Že se budeme muset postarat o ten hmyz!“
„A jak?“
„To ještě sám nevím, jak.... Už mě přešla chuť na všechno, rozesteleme postel a pořádně vyvětráme příkrývky, polštáře a prostěradlo z okna.“
„Ale já si už do postele nelehnu, ani za nic!“
„Nevyváděj, vyspat se musíš...“
„Ale ne v posteli...“
„A kde? Ty jsou všude po celém bytě. Počkej, jdeme na internet a tam se dovíme, jak se jich zbavit!“
Jdou do obýváku a zapnou počítač. Vyhledali si to, co potřebují a jsou zcela vyděšení. Tělo je svědí a škrábají se všude po těle. Nemají na sobě nic, ale to ta psychika. Dávno zapomněli na lásku, nyní je pro ně důležitější věc!
„Takže vidíš, tady se píše, že bychom neměli chodit mezi lidi, abychom je nepřenesli, tak k našim nejdu ani náhodou, starý lidi a ...“
„A k našim taky nejdemo...“
„To je jasný, ale do práce musíme. A nebudeme nikomu nic říkat, jasný?“
„Jo, jo...“
„Tady píšou, že není možné se jich zbavit, pouze deratizací, a ta se platí. To znamená, že pokud se jich chceme zbavit, musíme sehnat ty, co to dělají...“
„A chcípnu hned?“
„To já nevím, počkej, čtu dál. Ne, ne, musíme si počkat, tak dvacet až třicet dní, nedá se nic jiného dělat! Zítřka z práce zavolám na tu deratizaci, neboj se, Evi, to zvládneme. Koupíme si ten dětský pudr a namažeme se do postele a oni na nás nepůjdou...“
„To ne, já do postele nejdu, já se strašně bojím, nechci...“
„Co blbneš? Ženská s vysokou a bojí se hmyzu?“
„No a co? Bojím, a hotovo, jak to na mě poleze, strachy pojdu...“
„Neboj, namažeme se a oni se ani neukážou,“ uklidňuje manželku.
„Já jen nevím, jak usnu, vidím je všude, jsem z toho v pr...i, už nevím...“
„To nesmíš tak myslet. Psychicky se zhroutíš, to chceš? Kvůli malému broučkovi se nezblázníme. Nic to nedělá, jen kousne malinko a můžeme být rádi, že nezanechává nějaké účinky, to nic není. Už se neboj a jdeme spát, já tě celou obejmu a nedovolím těm malým potvůrkám, aby tě kously. Dnešní noc vydržíme a zítřka budeme namazaný a bude nám lehčeji...“
„A za jak dlouho přijdou stříkat byt?“
„To se dozvím zítřka, hned ráno budu volat...“
„Oni přijdou, vystříkají nám byt a co potom?“
„Potom bude vše ok a nebudou tady...“
„Ale já tady už bydlet nebudu!“
„Si děláš prdel, ne? Kam bys šla bydlet?“
„To je jedno, já tady bydlet nebudu, najdeme si podnájem a...“
„To myslíš vážně?“
„Ano! Na sto procent, tady už nebudu bydlet!“
Manžel zná svoji ženu a vidí, že s ní nehne. Pokaždé musí být po jejím, jakmile si něco zamane. Ale v tomto případě jí rozumí, ty šténice jsou hrozné, svědí celé tělo, nedá se to zmírnit. Jakmile budou vyhubeny, snad si jeho žena dá říct a neopustí tento byt...

Irena Eliášová

Romská kultura, dialog i duchovno – to jsou letošní oslavy Mezinárodního dne Romů v Brně

V dubnu proběhnou v Brně již tradičně oslavy Mezinárodního dne Romů. Svátek Romů sice připadá na 8. dubna, ale protože letos spadá na velikonoční sobotu, rozhodli se pořadatelé – IQ Roma servis, Muzeum romské kultury, DROM, romské středisko, Tuke. TV, Společenství Romů na Moravě, Armáda spásy a Káznice žije – uspořádat oslavy v týdnu po Velikonocích.

Slavnostní program tedy začíná ve čtvrtek 13. dubna ve 14 hodin stužkováním Stromu tolerance v parku Lužánky. Po tradičním zahajovacím ceremoniálu bude následovat zábavné odpoledne pro rodiny s dětmi v parku Eugena Horvátha – Hvězdička. Těšit se můžete na romskou hudbu, taneční vystoupe-

ní, tradiční jídlo, aktivity pro rodiny s dětmi a soutěž Zlatá vařečka o nejlepší Singa (tradiční romský kynutý závin). V 18 hodin se oslavy přesunou do nedaleké Káznice, kde bude následovat promítání dokumentu Tomáše Kratochvíla Pongo Calling, který pojednává o známém romském blogerovi Štefanovi Pongovi a českých Romech žijících v Anglii. Po filmu bude následovat diskuze s tvůrci a další kulturní program.

V pátek 14. dubna od 15 hodin se můžete těšit na unikátní akci Phučen mandar pre makarso – Zeptejte se, na co chcete, kterou pořádá skupina mladých Romů z platformy Tuke TV. Ti se rozhodli strávit 2 hodiny ve veřejném prostoru na Moravském náměstí u sochy Jošta a na-

bídkou pro kohokoliv, kdo bude mít zájem se zeptat na cokoli ohledně Romů a romské kultury.

V 17 hodin pak navazuje Průvod romské hrlosti plný hudby, tance i aktivismu. Ten projde městem Brnem ve směru od Moravského náměstí a bude ukončen v parku Hvězdička. Vrcholem oslav bude bezpochyby koncert romských kapel Manuša a Točkolotoč v nedaleké Káznici.

Celé oslavy Mezinárodního dne Romů budou zakončeny sobotní ekumenickou bohoslužbou, která začne ve 14 hodin opět v Káznici a bude věnovaná obětem holokaustu Romů a Sintů. Bude to tak poprvé, kdy oslavy Mezinárodního dne Romů dostanou i duchovní rozměr.

Kolektiv autorů

Máma

„Nenávidím svou matku, je hrozná, nemám ji rád, nechtěla mi dát 500 Kč!“ slyším všude okolo od těch pubertáků, jak nadávají na svou matku. Ach, a vy si snad neuvědomujete, jak moc je pro nás máma důležitá? Nebýt jí, nejsi tu ani ty! Nosila tě devět měsíců jen proto, abys i ty měl možnost vidět tento svět. Byla tak mladá, ale rozhodla se, že si tě nechá, i když věděla, že při těhotenství ztratí postavu a přibere. Mohla říct, že dítě nechce, ale tato slova nikdy nevy pustila z úst. Kvůli tobě začala chodit v 16 letech do práce a nechala své vysněné školy, jen proto, aby ty ses měl doma čeho najíst. V těhotenství omezila cukr a přestala kouřit, i když jí to pomáhalo zbavit se stresu. Nechala toho jen proto, abys ty byl po příchodu na svět zdravý. Pak s ní vyrůstáš a celé dětství jí vykládáš, jak moc ji máš rád. Pak přijde puberta, a pro tebe už není tvá matka dostatečně dobrá, tak ji nadáváš a nazýváš ji špatnou matkou, i když v hloubi duše víš, že ona by byla schopná vyletět na Měsíc a donést ti ho, kdybys ho chtěl. Dala ti vše, co jsi kdy chtěl, ale když ti nedá peníze na cigarety pro tvé kamarády, tak je hned ta špatná? Každý den vaše konverzace skončí slovy „nenávidím tě!“ a zavřením se do pokoje. Zatímco ty přemýšlíš, kde vezmeš ty peníze na cigarety, tvoji mámě se honí hlavou, kde udělala chybu, že ji vlastní dítě nemá rádo. Trápí ji to a celé dny kvůli tomu nejí. Pak už z puberty vyjdeš a dojde ti všechno to špatné, co sis ty myslel, ale ona špatně nemyslela. Ale už máš svoji rodinu a nebydlíš s ní, tvoje máma už je babičkou tvých dětí, a už to není tak jako předtím. Tvoje máma je doma sama a myslí na ty chvíle, kdys ji ještě tak potřeboval a s ubrečenými očima

jsi po ní chtěl, ať ti zaváže tkaničky. Vidí venku jiné děti, ale v hlavě se jí odehrává jen ty v dětských letech. Ty jsi už dospělý a bereš ji jako samozřejmost, tak k ní tak často nechodíš. Ale jednoho dne, kdy tvoje máma už nebude mezi živými, si to všechno uvědomíš a budeš prosit všechny boží síly, aby ti mámu vrátily zpět, i když to bude už nemožné. Uvědomíš si, co všechno jsi udělal špatně a že jsi k ní měl chodit čas-

těji, a že všechna ta slova v pubertě, které sis ty vzal za špatné, ona špatně nemyslela, nikdy by nic špatného neudělala. Ale ty si to uvědomíš až hodně pozdě... a pak budeš celý život žít s výčitkami. Bráško, máma ti dala život a je to jediný člověk, který tu s tebou zůstane, když celý svět odejde. Tímhle příběhem bych vám chtěla říct, ať si vážíte svých rodičů, dokud máte ještě čas!

Andrea Kačová

Zemřel Robin Stria

Po krátké těžké nemoci zemřel 17. 3. romský aktivista, dokumentarista a umělec, otec a manžel Robin Stria. Narodil se 12. 9. 1990 v Jihlavě, od 3 let ale vyrůstal v péči osvojitelů ve Skrchově u Letovic. Jeho dětství a mládí provázeli skauting a křesťanská komunita, jejíž součástí byl až do své smrti.

Robin vystudoval gymnázium v Letovicích a poté Evangelickou akademii, Vyšší odbornou školu sociálně právní. Pracoval jako sociální pracovník v brněnských organizacích IQ Roma servis a DROM, kde byl vedoucím komunitního centra. S časem se u něj rozvíjela vášně pro kameru a audiovizuální tvorbu. Vlastní píli a zápalem se postupně naučil pracovat s audiovizuální technikou a začal tvořit vlastní videa a krátké dokumenty. Klíčovým tématem jeho profesního i osobního života byla romská etnoemancipace a participace Romů. Tato témata začal přirozeně propojovat ve své práci i aktivistické praxi. Zároveň on sám dlouhodobě otevřeně pracoval s tématem romipen neboli romství. Kladl si otázku, co to

vlastně znamená, být Romem. Právě romipen se tak stal i předmětem jeho filmařské tvorby. V roce 2017 režíroval historicky první romský scénický sitcom Miri fajta (Moje rodina), který byl jakousi sondou do romských rodinných vztahů. Následně vznikla i filmová verze příběhu a o samotném vzniku je natočen i dokumentární film. V brněnském Amaro records natáčel a režíroval několik videoklipů romských hudebníků.

V roce 2019 spolu s romskou aktivistkou Marií Gailovou a novinářkou Alicí Sigmund Herákovou založili Tuke.TV, svébytné internetové médium věnující se výrobě vlastních pořadů i zakázkové filmové produkci. Svě filmařské uplatnění našel také v Muzeu romské kultury, kde působil na pozici kurátora videofondu. V muzeu se stal nedílnou součástí muzejní dokumentaristiky i akcí pro veřejnost. Svým energetickým zápalem a nadšením byl vzorem pro generaci mladých Romů, s kterými pravidelně přicházel do kontaktu na besedách

i muzejních edukacích.

Svůj zájem o romskou komunitu i celospolečenskou prosperitu přetavil v boj proti lhostejnosti jak svou kandidaturou v komunálních volbách v roce 2018, tak např. následnou podporou generála Pavla ve volbách prezidentských.

Robin Stria byl hrdý Rom, s vírou v dobro, s obrovským a laskavým srdcem. V publikaci Amendar čtenářům vzkázal: „Změna situace Romů začíná v sebevědomí každého Roma, že usilovnou prací a píli může změnit svůj život k lepšímu.“ Robinova náhlá smrt přefala nejen jeho talentovaný rozlet, ale i jeho péči o mladou rodinu, manželku a 2,5 letého syna. Ihned po tragické zprávě byla založena veřejná sbírka na jejich finanční podporu. Sběrka stále běží a je možné do ní přispět skrze online platformu www.znesnaze21.cz. Poslední rozloučení s Robinem Striou proběhlo 25. 3. v letovickém chrámu sv. Prokopa.

Robine, nezapomene – na bisteraha! **Petra Lazárková, Muzeum romské kultury**

David Tišer: Na první ročník se jednoduše nezapomíná

Dokončení ze str. 1

Ano, pamatuji si každého interpreta, kapelu či soubor. Kdybych je nyní všechny vyjmenovával, tak zaplníme několik stran textu. Spolupracujeme převážně s interprety z Čech a ze Slovenska. Aktivně vyhledávám také mladé romské umělce.

Kolik členů bylo na začátku vašeho týmu a kolik jich máte dnes? A jak se vám pracuje s týmem?

Na začátku nás bylo pár, vlastně se jednalo o zakládající partu ARA ART. Dnes je nás o hodně víc, máme mnoho externích lidí. Odhadem nás je kolem třiceti. Během let jsme vychytávali mouchy. *(směje se)* Dnes je ten tým již připravený, dá se říct, na vše. Jsme sehraná parta, která splní účinkujícím téměř jakékoliv přání.

Který ročník byl pro tebe výjimečný?

Na první ročník se nezapomíná. I když nebyl největší nebo nejlepší. Během devíti let, co pořádáme oslavy Mezinárodního dne Romů, jsme také museli třikrát změnit prostor, protože chodilo čím dál více návštěvníků, a to je přece krásné. Ale abych odpověděl: Výjimečný či jedinečný byl pro mě každý ročník, protože se snažíme program dělat tematicky a pokaždé jinak. Například v roce 2017 bylo tématem „Můžeme být spolu“, v roce 2018 „Romipen“, v roce 2019 „Superhrdinové“, a každý z těchto ročníků byl jedinečný.

Letos slavíte devět let! Prozradíte nám, jak probíhají přípravy, kdo z hostů přijal pozvání a co bychom si neměli nechat ujít?

Letošním tématem je „Fusion“. Letos chceme dát prostor a představit mladou generaci. Pozvání přijali například Bobby Blaze, ZEA (Alžběta Ferencová), Mária Bikárová, Majka Ondičová, Ricco Šarkozi, Ivana Kandráčková, Michal Žolták, Simona Šenkiová a mnoho dalších. Letošním speciálním hostem je Natasha Udovikova z Norska.

Ještě mě napadá otázka, jaká je zpětná vazba návštěvníků programu MDR, s jakými pocity odcházejí?

Každý rok dostáváme mnoho zpráv a e-mailů od návštěvníků, ale i od lidí, kteří se na program dívají on-line z pohodlí domova. Děkuji nám za reprezentativní program nebo mají „jen“ potřebu nás pozdravit. Velmi si toho vážíme a velmi nás to těší. Protože, koneckonců, proto to vše děláme.

Bez čeho by se MDR nemohl obejít, co je to, co ho dělá jedinečným?

Oslavy by se nemohly konat bez lidí. Bez našeho skvělého týmu a bez talentovaných romských umělců, kteří i přesto, jak je v našem prostředí těžké se prosadit, se nevzdávají a dělají krásné umělecké věci.

Jak se ti líbí programy v jiných městech?

Jsem velmi rád, že se oslavy konají

Gulí rat

„Imar naštik avri likerav....“ lošanel o rom, sar džala andro haḁos la romḁaha.

„Ma ker choḁi, mušinav te džal andre kupeḁḁa...“

„Hi, no ma av odoj ori?“

„Na, the me pre tute lošanav, somnakaj miro...“

O rom imar nandila, the užarel pre romḁi. Calo kurko sas ke daj ko dad, the odoj pes nakamavkerenas, hin odoj savoro te šundol.

„Imar ke tute današav, kamiben miro...“ vičinel pre leste e romḁi.

„Av ke mande, milačkos, the čhiv tele odava gad!“ E romḁi čhivel tele o gad, the pašlol pre leste. Kezdinel baro čumidkerišagos, the uzal zorales phurden, the vičinen, no hin lenge igen šukares.

Jekhwarestar e romḁi kerel vika: „Ačh preku, vareso man danderel! Dikh mange pro dumo!“

O rom preačhila, the dikhel pre lakro dumo. „Nane nič, so tut danderel? Užar, adaj hin ajso lolo cikno flekos...“

„Chude pr’oda, igen man chandol! Nane amen vareso andro haḁos?“

„So diliḁafilal, so amen ulahas andro haḁos?! Jaj! The man vareso danderel! Joj, sar odava chandol...!“

„Dikhes, the tu mange napaḁahas. Jaj, pale man danderel pre čang! Joj, so te chudlam o svrabos? Andro spravi phenenas, hoj hin but pro Čechiko...“

„So vakeres diliḁipen, odava nane svrabos! Dikh, adaj pre plachta rakhḁom ole cikne chrobačikos, the dikh, sar igen denašel! Joj, miro Del, s’odava hin?“

Liḁa le chrobakos andro papiris the juminel, o rat pherdo lestar.

„Eva, me imar džanav, so hin odava, bloščica...“

„Joj, miro Del, s’odava hin?“

Soduj džene gele tele pal o haḁos. Imar nane nič le kamibnastar. E gulí rat hin le bloščicende, pijen peske o rat, the hine bachtale!

„Joj, the so akaḁik keraha?“

„So keraha, Eva? Mušinav oda hmizos te del avri, andal o kher!“

„The sar?“

„Me korkoro nadžanav, sar... No nič, pal o haḁos o perḁici, e duchna, the e plachta das avri perdal e blaka, vetrinas.“

„Me imar pro haḁos nadžav!“

„Nadiliḁuv. Mušines te sovel...“

„Ale na pro haḁos...“

„The kaj, jon hin pal calo bitos. Av, džas ko počitačis, pro internetos šaj pisinen, sar len te del het!“

Džan andro obivakos ko počitačis, roden, so kamen te džanel. So duj džene hine andre bari dar, furt pes charuven. Nane pre lende nič, ale odava psihicko. Čirla bisterde pro kamiben, akaḁik hin len bareder veca!

„Dikhes, adaj pisinen, hoj kaj te ḁikhaj naphiras, bo amendar šaj chuden, avka me nadžav ke daj, ko dad, jon hine phure manuša...“

„Avka nadžav aḁi me...“

„No the so? Me darav, sar pre mande džana, merava...“

„Oda hi...“

„Adaj pisinen, hoj nič len nazḁičinela, čak e deratizacija, the odava pes poḁinel lovenca. Avka kana kamas, mušinav len te vičinel...“

„The imar mindar merena?“

„Me nadžanav, užar. Adaj ginav, hoj mušinel pes te užarel biš abo tranda dives! Tajsa andal e buḁi imar mindar vičinava, jon avena the strikine na calo bitos. Ma dara, Eva, odava džaha preku. Cinaha amenge o pudros, makhaha amen, the jon pr’amende nadžana...“

„Odava na, me andro vodro nadžav, me man igen darav, nakamav...“

„Džuvli, sava hin bare školi, daral cikne chrobačikostar?“

„No the so? Me darav, sar pre mande džana, merava...“

„Ma dara, makhaha amen, the jon navena...“ Šajnalinel la romḁa.

„Me čak nadžanav, sar zasovav, dikhav len šadzik, imar som andre buḁ...“

„Odava natromas avka te duminel. Kames, kaj te peres tele? Kames perdal o cikne chrobačiki te psihicki te diliḁaluves? Ma dara, jon nič naken, čak danderen, the nane pal lende ḁisavo nasvalipen. Ma dara, avena k’amende te strikinel avri o bitos, the palek avela smirom lendar. Ma dara, av te sovel, me tut calona oblapinava, te na jon džan pre tute. Adija rat avri likeraha, the tajsa makhaha o pudros, the avela finom...“

„The kana avena k’amende te strikinel?“

„Me nadžanav, tosara mindar len vičinava...“

„Jon avena, strikinena o bitos, the so palek?“

„Palek avela savoro mištes, naela nič...“

„Ale me adaj imar nabešava!“

„So vakeres? Sal diliḁi? Kaj džaha?“

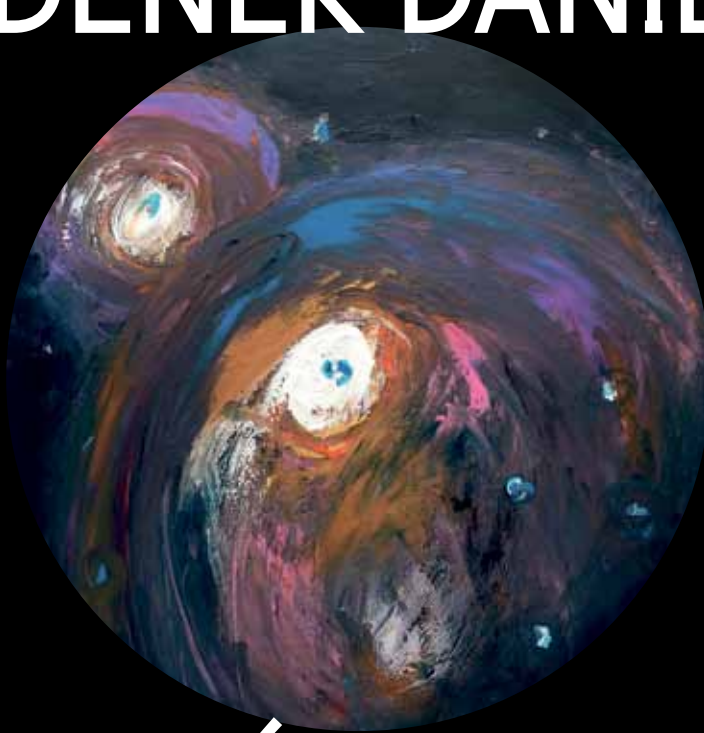
„Oda hin jekh, rakhaha amenge nevo bitos...“

„Oda dumines čačikanes?“

„Hi, adaj imar nadživava, pro šel percenti!“

O rom prindžarel peskra romḁa, sar joj vareso peske lel andre duma, sa hin pal lakro. No ale akaḁik lake ačaloḁ, ola bloščici hine igen namištes, o teštos igen charuvel, napomožinen peske. No, dikhaha, sar avena het, talam leskri romḁi avela pre goḁi, the nadžala ḁikhaj... **Irena Eliášová**

ZDENĚK DANIEL

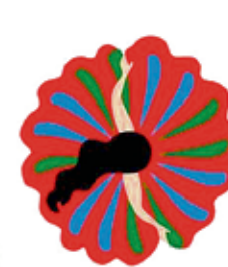
VESMÍRY/ KOSMOSA/ UNIVERSES

VERNISÁŽ 2/3/23
3/3/23 – 31/12/23

rommuz.cz
Bratislavská 67, 602 00 Brno

muzeum romské kultury
MINISTERSTVO KULTURY
BRNO

DNY ROMSKÉ KULTURY 2023

PROGRAM

Čtvrtek 13. 4.

14:00
Stužkování Stromu tolerance
Zahájení oslav Dnů romské kultury
📍 Park Lužánky (budova SVČ)

15:00
Komunitní odpoledne pro rodiny s dětmi
Zábavný program s hudbou a ochutnávkou romské kuchyně
📍 Hvězdička (park Eugena Horvátha)

18:00
Pongo Calling
Promítání filmu Tomáše Kratochvíla o životě českých Romů v Anglii
📍 Káznice, Bratislavská 68

Pátek 14. 4.

15:00
Phučen mandar pre makarso
Zeptejte se, na co chcete
Kulturní počin, který dává prostor se Romům zeptat na cokoli
📍 Moravské náměstí u Jošta

17:00
Průvod romské hrdosti
Slavnostní průvod Romů a jejich přátel centrem města Brna
📍 Moravské náměstí u Jošta; směr Hvězdička (park Eugena Horvátha)

19:00
Slavnostní koncert
Koncert kapel Manuša (SK) a Točkolotoč (CZ)
📍 Káznice, Bratislavská 68

Sobota 15. 4.

14:00
Bohoslužba k oslavám dne Romů
Ekumenické romsko - české bohoslužebné setkání
📍 Káznice, Bratislavská 68

Aktce se uskutečňuje za finanční podpory statutárního města Brna.

BRNO **ROMA SERVIS** **muzeum romské kultury** **KAZNICE** **TUKO** **SRNM**

Ceník inzerce

celá strana 5 000 Kč (rozměr 26×40)
1/2 strany 3 500 Kč (rozměr 26×20 nebo 40×13)
1/4 strany 1 500 Kč (rozměr 13×20)
menší formát – 7 Kč/cm²
Sleva při opakované inzerci na druhé a další vydání 25%
žádosti o inzerci na: holomkova@srnm.cz

Předplatné Romano hangos

příjmení, jméno:
název organizace:
adresa, PSČ:
e-mail: telefon:
počet objednaných výtisků:

způsob platby: ☐ hotově ☐ složenkou
☐ bankovním převodem bez faktury; variabilní symbol:
☐ bankovním převodem na fakturu

vyplněný formulář zašlete na adresu: Romano hangos, Cejl 460/35, Brno 602 00. Fio banka, číslo účtu: 2300661977/2010 nebo poslete email s vašimi údaji na adresu holomkova@srnm.cz

cena předplatného pro rok 2023 je 420 Kč

Objevte Příběh Romů
Discover the Story of Roma people

Muzeum romské kultury: jediné svého druhu v Evropě
The Museum of Romani culture: the one of its kind in Europe

muzeum romské kultury

rommuz.cz

SRNM

Adresa redakce
Romano hangos
a
Společenství Romů
na Moravě
Cejl 460/35,
Brno 602 00
tel.: 545 246 673
www.srnm.cz
číslo účtu:
2300661977/2010

Jihomoravský kraj

MINISTERSTVO KULTURY

BRNO

Romano hangos / Romský hlas. Vychází s finanční podporou Ministerstva kultury, Jihomoravského kraje a Statutárního města Brna. Vydává Společenství Romů na Moravě. Registrováno Ministerstvem kultury ČR pod č. E 8154.

Redakce: Sabir Agalarov (šéfredaktor) romanohangos@gmail.com; Alica Heráková, Tomáš Ščuka. Grafická úprava a sazba: Radim Šašinka.

Adresa redakce: Cejl 460/35, 602 00 Brno, tel.: 545 246 673, e-mail: romanohangos@gmail.com, Elektronická verze: www.srnm.cz.

IČO vydavatele: 44015178. Bankovní spojení: Fio banka, číslo účtu: 2300661977/2010. Tiskne: Samab press group, a.s., Cyrilská, Brno. Rozšiřuje: Kongrestakt Brno.